

quam sub utraque specie. Ex quo infertur hoc præceptum divinum esse, et ideo in illo nunquam posse dispensari, ut communiter docent.

604. Q. 2. *Qualis esse debet panis in Eucharistia?*

R. Panis ad validitatem Eucharistiæ confici debet ex farina triticea et aqua naturali (quæ non refert si sit marina, cum hæc vera sit aqua). De fide est: et hoc Ecclesia tum ex Christi exemplo, tum ex communi verborum acceptione semper tenuit, uti demonstrant Patrum testimonia, liturgiæ utriusque Ecclesiæ et Concilia omnia sive generalia sive particularia: quare Rubrica habet: *Si panis non sit triticeus, non conficitur Sacramentum*. Ergo non est materia apta panis ex oryxa, milio indico (vulgo *millet*), hordeo, amylo, phaseolis, fabis, pisis, lentibus, nucibus, avena, panico, castaneis, amygdalis et similibus rebus præparatus; quia non esset panis usualis. Item neque massa triticea cruda aut frixa: vel panis triticeus, sed alio liquore, quam aqua confectus, ut butyro, lacte, ovis: quia non esset panis usualis. Neque hostiæ rubræ alteriusve coloris non naturalis quibus litteræ obsignantur; per admixtionem cinnabaris alteriusve materiæ heterogeneæ notabiliter alterantur. Sed quoad mixtionem ad rem Angelicam: *Modica permixtio non solvit speciem; quia id quod est modicum, quodammodo absumitur a plurimo*¹. Panis autem ex siligine est saltem materia dubia, quem ideo in omni casu nefas est adhibere.

Diximus *ad validitatem Eucharistiæ*; nam ad licitam etiam ejus confectionem ex præcepto Ecclesiæ requiritur penes Latinos panis azymus, ac in forma orbiculari major pro celebrantibus, pro ceteris minor. Item curandum, ut hostiæ ac particulæ sint tenues, nitidæ, non ante 15 dies circiter confectæ; et quoad fieri potest ab Ecclesiasticis viris, vel a sacris virginibus præparatæ, ut tam mundam oblationem decet². Ce-

¹ 5 p., q. 74, a. 3 ad 3. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 199.

² Hoc etiam urget Synodus Novariensis, tit. *De Missa*. Dicunt Pasqualigus, Gobat et alii, quod si casu non possit haberi hostia consueta pro Missa, Parochus debet cum particula celebrare ad hoc ut populus satisfaciatur præcepto, illum præmonendo ut sic omnis admiratio auferatur; est enim gravis causa, et aliunde æqualiter tam in majori, quam in minori hostia sacrifi-

terum consecrare sine causa hostiam maculatam vel fractam, est tantum veniale, nisi adsit scandalum, aut macula vel fractura sit enormis: imo notabiliter fracta vel maculata si post oblationem deprehendatur, licite consecratur; quia jam aliquatenus est Deo dicata.

605. Apud Græcos vero panis requiritur fermentatus. Attamen ad Sacramenti substantiam nihil interest sive azymus, sive fermentatus panis adhibeatur, modo sit triticeus; quia tam unus quam alter est simpliciter panis, et unus ab alio quoad speciem non differt. De fide est sic in Florentino definitum ab utriusque Ecclesiæ Patribus: *Definimus in azymo sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici*. Accedit perpetua universæ Ecclesiæ praxis, quæ pro locorum ac circumstantiarum varietate utrumque panem semper adhibuit. Quin imo et ipsi Græci latinæ Ecclesiæ usum consecrandi in azymo approbarunt, et solum sæculo XI Michael Cerularius Patriarca CP. in latinorum morem debacchatus est. Firmatur exemplo Christi, qui uti nunc omnes consentiunt, celebrato paschate legali, instituit Eucharistiam in pane, qui tunc temporis ex legis præscripto ei præsto erat, nempe azymo. Neque dicas Christum legalia abrogasse: utique legalia abrogavit, quæ cum professione christiana componi non possent; non autem cetera, secus non liceret jejunare, festa celebrare, etc.

Præcipit tamen idem Florentinum Concilium, ut unaquæque Ecclesia suum ritum sub gravi servet: et sane uterque ritus sustinetur. Fermentato utuntur Græci, tum ne se judæis conforment; tum ut ostendant, Dei Filium carne indutum esse, sicut fermentum miscetur farinæ. Azymo utuntur Latini, tum ut Christum imitentur, qui sic consecravit; tum ut sic edoceamus, quod de Christi Corpore participantes, epulari omnes debemus *non in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis et veritatis*².

ciùm perficitur. Alii dicunt ex pluribus particulis unitis fiat una quasi Hostia. Alii sunt etiam qui volunt a celebratione prorsus abstinendum, ob nimiam admirationem. Secunda sententia videtur verosimilior.

² I Corinth. v. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 202.

606. Q. 3. *Quale vinum est materia apta ad Eucharistiam?*

R. Solum vinum de vite esse materiam idoneam Eucharistiæ de fide est, ut ex sensu Ecclesiæ constat, atque ex Decreto ad Armenos. Et sane liquor, quo usus est Christus ad Eucharistiam, *generatio* seu *genimen vitis* expresse vocatur. Praxis Ecclesiæ id confirmat, cujus testes sunt inter ceteros S. Justinus¹, S. Cyprianus²; item omnes liturgiæ. Est contra veteres hæreticos ebionitas, encralitas, manichæos et alios, ideo *aquarios* nuncupatos, quia aquam pro vino adhibebant; et contra recentiores, qui Calvino duce, docent aptam materiam esse quidquid vini loco homines bibere solent.

Quare valide non poterit consecrari Eucharistia, si liquor exprimatur ex pomis, cerasis aliisque fructibus, quia vinum non esset. Vel si succus exprimatur ex uvis omnino acerbis: cum sit tantum via ad vinum. Vel si vinum in pane sit imbibitum; quia non est potus, sed cibus. Vel si sit ad dimidiam aut tertiam partem decoctum; tunc enim julapium est, non vinum. Item neque est apta materia spiritus vini, cum non sit proprie vinum, sed stillatus vini. Attamen vinum aromatis conditum illicite quidem, sed valide adhiberetur: nisi tanta sit alteratio, ut in communi æstimatione vinum non amplius censeatur (Z).

607. *Quid (dices) de musto et vino congelato?* Mustum non licet adhibere ob fæces, quas habet permixtas, nisi in necessitate. Hinc Julius papa habet: *Si necesse fuerit, botrus in calice exprimatur*. Ergo est validum; sane mustum *jam habet speciem vini*³. — Vinum vero congelatum, si resolvatur, adhiberi poterit; cum vini naturam habeat. Si autem maneat congelatum, graviter prohibetur ob reverentiam Sacramenti; quamvis verius sit materia de se apta, quia licet non sit actu potabile, est tamen potabile de sui natura (sicut est comestibilis panis durus): et adhuc vinum appellatur. Anacletus, Tamburini⁴, etc.

¹ Apol. i, n. 65. — ² Epist. xxii.

³ S. Thomas, 3 p., q. 74, a. 5. — Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 408.

⁴ Idque clare probatur ex Rubrica Missalis, ubi dicitur: *Si sanguis congelatur, involvatur calix pannis calefactis... donec liquefiat*. Ergo suppo-

608. *Quid (addes) de aceto et de vino acescente?* Acetum, cum sit vinum substantialiter corruptum et ideo genuinum vini naturam non amplius retineat, certe non est materia valida: quod etiam dicendum est de *vappa*, nempe de vino, cujus vis omnino evanuit. — In vino autem acescente valide consecratur; sed peccat graviter Sacerdos, si tale vinum scienter adhibeat et agatur de acrimonia ita gravi, ut vinum jamjam censeatur ingressum in limites corruptionis. At si haberet aliquod tantum quasi principium acrimoniæ, et aliud vinum non posset substitui; tunc levis esset tantum inordinatio¹. Et ita aiunt accipiendam esse Rubricam, quæ hoc damnare videtur.

Qui vero post actam consecrationem rationabiliter dubitat, an vinum fuerit acetum, aliud vinum legitimum consecrare debet sub conditione, *si prior materia non fuerit consecrata*. Periculum enim relinquendi Sacrificium mutilum est justa causa repetendi consecrationem sub conditione; cum integritas Sacrificii sit de jure divino.

609. Q. 4. *Utrum aqua ad Eucharistiæ consecrationem sit omnino vino miscenda?*

R. Affirmative et de fide est a Tridentino sic definitum: *Si quis dixerit... aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit*²: est contra Lutherum, qui talem mixtionem habet ut merum figmentum humanum; contra Calvinistas (quibus adhærent Lutherani recentiores) qui docent id esse liberum et indifferens. Hujus porro gravis præcepti inter alios meminit Justinus, Irenæus, Cyprianus, Gregorius Nissænus et Ambrosius. Hanc admixtionem omnes vetustissimæ liturgiæ præscribunt: itemque Concilia, ut Carthaginense III anno 396, Bracharense IV anno 675, etc. Ex Tridentino autem id

nitur minime corrumpi species vini, alias ibi desineret esse corpus Christi: ergo vinum congelatum est verum vinum. Unde contraria Conciniæ et Lessii sententia non pollet solida probabilitate. — Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 207.

¹ V. Benedictus XIV, *Notificatione* lxx.—Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 206.

² Sess. xxii, can. ix. — V. Klee, *Histoire des Dogmes*.

factum est, tum quod Christus Dominus ita fecisse creditur¹; tum etiam quia a latere ejus aqua simul cum sanguine exivit, quod sacramentum hac mixtione recolitur; et cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio representatur².

610. Aqua autem miscenda: — 1. debet esse naturalis; quia sic fert præceptum et consuetudo Ecclesiæ. Ideo si quis misceret aquam rosaceam vel aliam artificialem, etiam in casu necessitatis, quamvis valide consecraret; peccaret tamen mortaliter, quia agitur de præcepto admodum gravi.

2. In ipso calice est miscenda; quia commixtio hæc agi debet ad Rubricarum præscriptum; ideo non domi, sed in ipso Sacro: non in ampulla vel vase alio, sed in calice ipso, qui ad Eucharistiæ consecrationem adhibetur. Secus non sufficeret ad significationem Sacramenti.

3. Hæc mixtio fieri debet non ex necessitate Sacramenti, nam Concilia pro materia solum vinum assignant; et aliunde aqua non significat neque Corpus neque Sanguinem Christi: unde si fuit omissa, non amplius post consecrationem facienda est. Sed fieri debet de necessitate præcepti, saltem ecclesiastici: quod addimus, quia sunt qui id probabiliter repetunt ex præcepto divino, cum non incongruenter præsumant ita fecisse Christum in Eucharistiæ institutione; cum talis esset usus illius terræ³.

4. Aqua tandem, quæ vino miscetur in Eucharistia, esse debet modica: *Parum aquæ*, ait Rubrica Missalis; *aqua modicissima*, ait Eugenius IV; et D. Thomas dicit non requiri, ut quantitas aquæ sit magna, sed sufficere ut sit sensibilis. Aliqui probabiliter dicunt sine scrupulo posse immitti aquam usque ad octavam partem; alii usque ad quintam, quia ut aiunt, nullum vinum adeo debile creditur, quod tam modica aqua corrumpatur. Imo alii putant sufficere, ut aqua non excedat tertiam partem; in Concilio enim Triburiensi dictum

¹ Tradit Irenæus, *Hær.*, l. IV, c. xxxiii; Cyprianus, *Epist. lxxiii ad Cæcil.*; S. Basilius, in *Liturgia*.

² Sess. xxi, *De Sacr.*, c. vii.

³ V. S. Thomas, 5p., q. 74, a. 7. Sunt qui tradunt id primitus præceptum ab Alexandro I.

fuit: *Duæ sint partes vini, tertia aquæ*. Verumtamen in praxi Escobar, Viva et Palau id non admittunt, nisi vinum sit generosum¹. Potius generatim est consulendum ex Gury, ne Sacerdos excedat octo vel decem guttulas: et si casu nimium aquæ infuderit, iterum aliquid vini erit addendum.

Quamvis non sit de fide, est tamen pro certo tenendum aquam illam in sanguinem converti; nam Tridentinum ait, post consecrationem solas species panis et vini remanere. Suadet ratio; particula enim demonstrativa *hic* demonstrare debet totum quod est in calice².

611. Q. 5. *An et quomodo materia consecranda debet esse præsens?*

R. Ad validitatem consecrationis præsentiam materiæ requiri certum est; id enim exigit forma demonstrativa *hoc, hic*: nempe requiritur conjunctio physica materiæ cum forma.

Duo autem sunt de necessitate hujus præsentia.

1. Ut ipsa materia non valde a celebrante distet, et sensu aliquo ab ipso percipiatur vel ratione sui, uti si videatur: vel ratione vasis, in quo continetur, uti si clausa in pyxide super corporali: vel ratione cumuli, uti si particulæ unæ aliis sint impositæ, etc.; id enim censetur vere præsens, quod potest demonstrari humano modo. Secus esset de hostia post parietem posita, vel tabernaculo inclusa; non enim videtur tunc connaturaliter designari per pronomen *hoc*. Secus pa-

¹ V. Liguori, *Homo Apost.*; Appendix III, n. 98; et *Op. Mor.*, l. VI, n. 210.

² Quomodo fiat hæc conversio, Thomistæ et Scotistæ communissime docent cum Catechismo R. et Pontificali, prius aquam converti in vinum, inde in sanguinem. Ratio est, quia non convertitur in sanguinem, nisi materia consecrabilis; hæc autem ex Tridentino et Florentino non est, nisi vinum de vite. Alii tamen censent cum Collet, Lugo, Tournely, etc., aquam immediate in sanguinem transire; nam ex recentioribus physicis non est admitenda transmutatio elementorum: et hoc experimento probant, cum nempe arte chymica bene invicem separentur. Unde dicendum est, vinum cum illa aqua fieri vinum usuale, ideoque totum simul esse consecrabile. Ultraque sententia est per se satis probabilis. Hanc quæstionem fuse prosequitur Capisucchi Ordinis Præd. in *Opere, Controversiæ Theologicæ selectæ*. Romæ, 1670.

riter, si materia ita parva sit, ut percipi omnino non possit; nam Sacramenta sunt signa sensibilia.

2. Ut materia sit certa ac determinata; cum enim forma sit demonstrativa exigat determinationem rei demonstrandæ: hinc qui habet coram se undecim hostias et non vult consecrare nisi decem, non determinando, ex Rubrica non consecrat. — Si post consecrationem advertat Sacerdos duas esse hostias, licet putaret unam, ambas sumat, quia ambæ sunt consecratæ: neque officit error speculativus; nam semper prævalet intentio absoluta consecrandi materiam sibi præsentem, et maxime si manibus contentam, nisi aliunde fiat positiva exclusio. Si tamen id evenerit post offertorium, tunc unam reponat, quam postea sumat uti panem benedictum, peracta Missa.

Ceterum tum ex præscripto Rubricæ, tum ad omnes animi anxietates tollendas (agendo de pane) oportet ut Sacerdos materiam consecrandam statim ponat super corporale; et hæc una sit illius intentio, consecrandi materiam quam scit positam intra corporale, quin numerum designet¹ (AA).

612. Q. 6. *Quænam est Eucharistiæ forma?*

R. *Forma hujus Sacramenti*, ait Eugenius IV in decreto ad Armenos, *sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum*. Et universalis ac perpetua praxis probat, ac Patrum doctrina: *Sicut Deus dicendo fiat lux* (ait inter alios S. Joannes Damascenus), *fecit lucem; ita dicendo hoc est Corpus meum, hic est Sanguis meus, perficit hoc Sacramentum*². Pro duplici igitur materia duplex est forma Eucharistiæ.

Forma præscripta pro consecrando pane desumpta est ab evangelista Matthæo³, et sunt verba: *Hoc est enim Corpus meum*. Illud enim ponitur secundum consuetudinem R. Ecclesiæ a B. Petro apostolo derivatam, et hoc propter continuationem ad verba præcedentia. — Forma vero pro consecratione calicis sequens assignatur: *Hic est enim calix San-*

¹ Si particulæ consecratæ misceantur non consecratis, totus cumulus hostiarum sub conditione consecrandi non consecratis, consecratur. — V. Li-
guori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 216.

² L. IV, *De fide*, c. xiii. — ³ Cap. xxvi.

guinis mei, novi et æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quæ omnia fere verba ex diversis Scripturæ locis accipi possunt: nam quod dicitur *hic est calix* habetur Lucæ^{xvii}, et I Corinthiorum^{xxi}. Matthæi autem^{xxvi} dicitur: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Quod autem addatur *æterni*, et iterum *mysterium fidei*⁴, ex traditione Domini habetur, quæ ad Ecclesiam per Apostolos pervenit secundum illud I Corinthiorumⁱⁱ: *Ego accepi a Domino, quod et tradidi vobis*. Hæc omnia Angelicus⁵. Quo posito dicimus:

1. In consecrationis panis verba de essentia sunt: *Hoc est Corpus meum*; nam hæc complete significant, et important conversionem panis in Christi Corpus. Hinc ad essentiam non pertinet verbum *enim*, et ideo ejus ommissio non esset nisi venialis: sed non improbabiliter Concina, Roncaglia et Suarez damnant id de mortali; ac revera in re tanti momenti non videtur levis quæcumque mutatio deliberate apposita. Neque ad essentiam pertinent cetera antecedentia verba, quæ habentur in Missali: non illud *accipite et manducate*; cum hic Christus solum commemoret usum Sacramenti. Non illud *qui pridie quam pateretur*, etc., quia hæc non sunt verba Christi. Neque dicas, quod hisce verbis historicis prætermis-
sis, sequentia verba *hoc est Corpus meum*, indicarent corpus sacerdotis, non Corpus Christi; respondet enim Angelicus: *Quod si Sacerdos sola verba prædicta hoc est Corpus meum, proferret cum intentione conficiendi hoc Sacramentum, perficeretur hoc Sacramentum; quia intentio faceret, ut hæc verba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiamsi verbis præcedentibus hoc non recitaretur*⁵.

⁴ Dicitur *mysterium fidei* ex Innocentio III, *quoniam aliud ibi creditur, aliud cernitur*. Dicitur *æterni*, quia usque ad mundi finem est duraturum et quia est de bonis spiritualibus, et æternis.

⁵ 3 p., q. 78, a. 2 et 3. Quamvis autem consecrationis verba sint historica in quantum Christi verba referunt; assertive tamen vel significative ea proferre debemus, cum intentione faciendi quod Christus, cujus nos personam gerimus, fecit, id est consecrandi.

⁵ 3 p., q. 78, a. 1, ad 4. Quæ sententia est communis et probabilissima; sed sententiam, quæ vult saltem esse incipiendum a *qui pridie*, etc., non

2. Verba essentialia in consecratione calicis communis hæc tantum habentur : *Hic est calix Sanguinis mei* ; tum quia hæc est mens Justini, Damasceni, etc. ; tum quia hæc jam satis significant præsentiam Sanguinis Salvatoris sub speciebus vini. Sunt tamen qui requirunt etiam sequentia : *Novi et æterni Testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ita ut exprimatur virtus passionis Christi : cum ad hanc quoque Eucharistia sit instituta. Quod cum satis sit probabile, et ipse Angelicus non satis percipiatur : ideo qui ea omisissent, deberent integram sub conditione formam repetere (BB).

613. Ad rem Collet pro praxi : « Il faut prononcer les paroles de la consécration avec une voix distincte, respectueuse, continue, naturelle, comme si c'était un discours ordinaire, mais gravement sérieux. C'est pourquoi on blâme avec raison des prêtres, d'ailleurs estimables, dont les uns font à chaque parole une pause considérable, qui semble en couper le sens et la suite ; les autres prononcent les paroles avec de si violents efforts, qu'on les croirait agités de mouvements convulsifs, agités qu'ils sont dans toute leur personne. Afin de ne manquer à rien, ils renversent tout ; pour eux *hoc* devient *hocque, meum, meumme*, et ainsi du reste. Nous ne les prions que de se demander à eux-mêmes s'ils croient que Jésus-Christ ait parlé de cette manière lorsqu'il institua la sainte Eucharistie. Ce qui est certain, c'est que ce ton afflige les personnes pieuses, étonne les fidèles et fait rire les impies. » (*Traité de la Messe*, c. v.)

CAPUT TERTIUM

DE MINISTRO ET SUBJECTO EUCHARISTIÆ

614. Q. 1. *Quisnam est minister consecrationis in Eucharistia ?*

audeo dicere improbabilem ; tanto magis, quia Rubrica quando forma est repetenda ratione materiæ dubiæ vel ex eo quod forma calicis fuerit semiprolata ab uno Sacerdote qui obierit, et ab alio sit repetenda ad integrandum sacrificium, præcipit, ut sacerdos incipiat ab illis verbis : *Qui pridie* ; et *Simili modo*. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 222.

R. Prima ætate Montanistæ et alii vel ipsis mulieribus potestatem Eucharistiam consecrandi contulerunt ; postea Waldenses eam tribuerunt omnibus et solis viris ; Lutherus tandem id omnibus concessit Christianis vi Baptismatis, quamvis ad vitandam confusionem nemo consecrare debeat extra necessitatem vel delegationem. At catholica fides docet, solos Sacerdotes esse consecrationis ministros ; constat : — 1. Scriptura, ubi Christus solis Sacerdotibus in Apostolis hanc tradidit potestatem per verba : *Hoc facite in meam commemorationem* ; — 2. traditione, cujus testes sunt omnes liturgiæ, et omnes Patres, uti Justinus¹, Cyprianus², Athanasius³, Basilius⁴, Epiphanius⁵, Origenes⁶, etc. Unus audiatur D. Hieronymus : *Si diaconi, qui Sacerdotibus adeo proximi sunt, consecrandi potestatem non habent, eo minus ceteri clerici, et laici inferiores* ; — Conciliis : ita definivit Nicænum I, Lateranense IV, Florentinum, atque sic tandem Tridentinum⁸ : *Si quis dixerit illis verbis : Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alique Sacerdotes offerrent Corpus et Sanguinem suum, anathema sit.*

Opponunt : S. Laurentius diaconus videns Sixtum pontificem ad martyrium duci, sic eum allocutus est, referente D. Ambrosio : *Experire certe utrum idoneum ministrum elegeris : cui commisisti dominici Sanguinis consecrationem* ; ergo etiam Diaconi consecrant. — Docet cardinalis Bona ex veterum loquendi more dici diaconum consecrare, *quatenus sanguinem dispensat, qui est consecratio et sanctificatio nostra, et fons atque essentia omnis sanctificationis.* Idque patet ex contextu ; ipse enim sanctus Levita non sacrificantem, sed sacrificantis ministrum se profitetur ; nec de Sacerdotis absentia loquitur, sed de consortio ; nam subjungit : *Cui consummandorum consortium Sacramentorum (commisisti), huic Sanguinis tui consortium negas ?* Adde in aliis D. Ambrosii Operibus et exemplaribus legi *sanguinis dispensationem, non consecrationem* (vid. Maurina editio in adnot.).

615. Q. 2. *Quisnam est distributionis Eucharistiæ minister ?*

¹ Apolog. I. — ² Epist. IV. — ³ Apol. II. — ⁴ Epist. XIII.

⁵ Epist. ad Joann. Hier. — ⁶ Hom. IV in Numer. — ⁷ Contra Luciferianos.

⁸ Sess. XXII, can. II. — ⁹ L. de Officiis ministrorum, c. XLI.

R. Quæstio est de licito; cum enim Eucharistia per se subsistat, valide a quolibet administrari potest. Porro licitæ distributionis duplex est minister, ordinarius et extraordinarius.

a. Minister ordinarius distributionis Eucharistiæ est quilibet Sacerdos. Id constat: 1. ex Tridentino, quod habet: *In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici a Sacerdotibus Communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent: qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens jure ac merito retineri debet*¹; 2. ex ratione: cum consecratio ad distributionem ordinetur, illius esse debet distribuere, cujus est consecrare: cui enim competit plus, competit quoque minus. — Debitus tamen ordo postulat, ut solus Parochus eam dispenset; pastoris enim est oves suas pascere. Ideo qui contra illius vel Superioris positivum dissensum eam ministraret, in omnium sensu mortaliter peccaret usurpans jus alterius in re gravi. Dictum est *contra positivum dissensum*; nam hodierna consuetudine consensus semper præsumitur, si excipiatur Communio, quæ fit prima vice a pueris; item Viaticum et Communio paschalis.

Commune est autem, Parochum teneri Eucharistiam ministrare suis ovibus non tantum cum urget præceptum, sed etiam quoties rationabiliter petunt: secus frustra Tridentinum ac Patres hortarentur fideles ad Communionem frequentem. Adde pastoris esse non solum arcere a peccato oves suas; sed etiam earum profectui consulere.

b. Minister extraordinarius distributionis Eucharistiæ est Diaconus; sed tantum hoc sensu, quod publice ac solemniter, absente Sacerdote vel ab eo præsentem jussus ob aliquam necessitatem, possit eam ministrare: *Diaconus*, habet Arelatense I, *Corpus Christi, præsentem Presbytero, tradere non præsumat*. Et Cartaginiense IV: *Præsentem Presbytero, Diaconus Eucharistiam Corporis Christi populo si necessitas cogat, jussus eroget*²; qui jussus saltem facitus est adeo necessa-

¹ Sess. xiii, c. viii. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 250 et seq. — ² Decr.

rius, ut si Diaconi (sicut et alii Clerici) sine eo solemniter Eucharistiam ministrarent, incurrant et gravem culpam et irregularitatem¹; et si religiosi, etiam excommunicationem reservatam².

Diximus *publice ac solemniter*; nam privatim ut Eucharistiam ministrarent, olim concessum erat non solum Diaconis, sed etiam aliis clericis; imo laicis, qui eam a Sacerdote accipiebant. Utrum autem id adhuc liceat in necessitate, alii affirmant cum Habert; quia nulla fit Sacramento injuria, cum id usurpetur ad non defraudandum indigentem tanto subsidio. Sed alii negant cum S. Thoma³, tum quia est contra hodiernam et ubique receptam consuetudinem; tum quia non agitur de Sacramento necessitatis: et id non fieret sine gravi admiratione.

616. Q. 3. *Quid servandum in Eucharistiæ distributione?*

R. Ex debita tanto Sacramento reverentia hæc tria præcipue sunt observanda in illius distributione: tempus, locus atque modus.

a. *Quoad tempus*, excepto Viatico, nequit Eucharistia ministrari, et quidem sub gravi, cum agatur de re gravi: — 1. tempore interdicti localis⁴. Item neque nocte Nativitatis

¹ part., distr. xciii, c. xviii. — V. Liguori, *Opera Moralia*, l. VI, n. 255.

² Ex Decr. Greg., l. V, t. XXVIII, *De Cler.*, non ordinato ministrante, cap. i.

³ Ex Clem., l. V, t. VII, *De privit.*, c. i. Quænam sit ista necessitas, ut licite deputetur Diaconus, communiter cum Suarez dicunt sufficere gravem; cum nempe nullus adsit Sacerdos, qui ea possit commode ministrare: si enim necessitas est extrema, tenetur etiam sine mandato illam ministrare; ut Viaticum moribundo. Idque vel ex præsumpta commissione matris Ecclesie, vel ex commissione generali. Hic tamen casus in Ecclesia saltem latina rarus omnino evadit, tum ob sufficientem Sacerdotum numerum; tum ob paucitatem Clericorum, qui in Diaconatu diutius morentur.

⁴ In 4, d. 15, q. 1, a. 3. Ceterum nihil impedit, quominus Diaconus (stola transversa) Sacramentum simpliciter exponat, præsentem Sacerdote qui benedicat. Item et potest (sublata admiratione) Sacramentum de uno transferre ad aliud altare privatim; quod dicunt alicubi esse in usu, ut illud colloceatur in Ostensorio ad populo benedicendum, suo tempore.

⁵ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 241.

⁶ C. *Quot in te de poen. et remis.*

D. N. J. C.; neque feria vi in Parasceve, ex pluribus decretis S. R. C. Quoad Sabbatum Sanctum respondit S. R. C. 25 sept. 1857 *non licere* (nisi adsit consuetudo) in missa illius diei post communionem celebrantis Eucharistiam distribuere, etiam cum particulis in eadem missa consecratis; — 2. in extrema diei parte, tum ob scandalum, tum ob hodiernam consuetudinem (imo consuetudo communiter probata est, ne facile illa administretur post meridiem). Item neque nocte, licet possit summo mane. Ex Rituali autem ea fieri deberet *intra Missas vivorum* statim post Communionem Sacerdotis, ut fuit usus per duodecim priora sæcula, nisi aliqua causa suadeat fieri ante vel post; quod hodie passim fit. Imo hoc etiam curandum, si plurimi essent communicandi, et populus Missam audiens tædio afficiatur expectando¹ (CC).

b. Ad locum quod attinet, hodie receptum est, Eucharistiam tribui posse in omnibus Ecclesiis aut Oratoriis publicis. Diximus *publicis*, nam in privatis ea dari non potest neque particulis in ea Missa consecratis sine expressa Ordinarii licentia ex Benedicto XIV².

c. Quoad modum attendendus est ritus Ecclesiæ consuetus, qui utpote a legitima potestate sub peccato gravi vel levi juxta materiæ rationem est observandus. Hic notamus præcipua: — 1. Communio extra missam ministranda est cum cotta, stola ac luminibus: si tamen sola lumina desint, Suarez dicit esse solum veniale; quod idem putat Roncaglia, si sola omittatur stola. In casu vero necessitatis (ut si infirmus jamjam sit moriturus), communius est et satis probabile cum Croix hæc omnia omitti sine peccato, ne moribundus tanto privetur subsidio. Non tamen liceret ita deferre Eucharistiam infirmo non graviter ægrotanti, quia ejus parentes ægre ferunt ipsum communicari; sed honorifice et manifeste est deferenda³; — 2. in ea ministranda uti debet Sacerdos pol-

¹ Diximus *intra Missas vivorum*; utrum id liceat etiam in Missis defunctorum, affirmant ex Tridentino (sess. xxii, c. vi), quod optat, ut fideles adstantes *in singulis Missis* communicent: ergo etiam defunctorum. Ceterum vide in fine vol. I. App. II^a, v^o Administratio Sacramentorum. — Et Benedictus XIV, *De sacr. Missæ*, l. III, c. xviii.

² *De Sac. Missæ*, l. III, c. xviii; et *Encycl.*, 22 junii 1751.

³ Vid. supra, n. 597, exceptionem.

lice et indice; nam licet tota manus sit consecrata, tamen juxta ritum solummodo pollex et index sunt ad hoc munus destinati. Excipiunt probabiliter casum necessitatis gravissimæ¹.

Si particula in terram decadat, locus panno lineo tergatur, dein abluatur. Si decadat intra clausuram, monialis communicanda particulam lingua sumat, et locus abluatur; et si nulla amplius sit communicanda, particula patena aut pala suscipiatur Sacerdoti tradenda. Si decadat in sinum mulieris, mulier eam quærat et ipsa per se sumat, ac communicet digitos postea abluendo: et si necesse sit, se recipiat in cubiculum Ecclesiæ. Si decadat in vultum, barbam aut vestes communicantis, omittenda purificatio; quia melius semper est vitare admirationem aut turbationem populi.

617. Q. 4. Quodnam Eucharistiæ subjectum?

R. Subjectum capax Eucharistiæ sacramentaliter suscipiendæ est omnis et solus homo viator, et baptizatus. *Baptizatus*; quia Baptisma est janua Sacramentorum: unde eam infidelis susciperet tantum materialiter. *Viator*; iis enim qui mortui sunt, ea quæ ad vitam conferunt, inutilia evaserunt. *Omnis*; ergo et indignus, ut contingit in Juda proditore, et in illis, qui *manducantes panem hunc, vel bibentes calicem Domini indigne, fiunt rei Corporis et Sanguinis Domini*².

Quid statuendum est de infantibus, de amentibus, semisafuis, mutis, surdis, cæcis, epilepticis, enervamentis ac capite damnatis?

R. Ad singula: 1. *infantibus*, rationis impotentibus, Eucharistia non est danda nec in mortis articulo; tum ob periculum irreverentiæ; tum ob occidentalis Ecclesiæ contrariam consuetudinem.

2. *Amentibus*, si tales perpetuo sint, cum æquiparentur infantibus, est quoque Communio deneganda ex Rituali. Si

¹ In communionem monialium *Misereatur, ... Ecce Agnus Dei, ... Benedictio Dei, ...* et cetera omnia dicantur versus moniales, non versus populum. — Quis autem respondere debeat *Amen* in administratione? juxta usum: sic in Gallia respondet qui sumit, Mediolani inserviens, Romæ Sacerdos. — Si consummandæ sint plures particule, potest Sacerdos plures simul sumere: at cum una sit Communio, non debet se signare iterum. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. V, n. 250.

² I Cor. xi. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 255.

vero non sint perpetuo tales, potest dari cum habent aliquod lucis intervallum, aut ut dicit D. Thomas : *Si prius quando erant compotes suæ mentis apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus vel expuitionis (ut evenit in deliris)*¹. Et sane ex una parte præsumuntur interpretative petere; ex altera erit ipsis forsitan necessaria Communio, si nempe non sint, nisi attriti. Ex quo bene inferunt multi sufficere ad dandam Eucharistiam fatuo in mortis articulo, ut ipse dudum pie vixerit.

3. *Semifatuis*, si sciunt distinguere cœlestem hunc cibum, ab aliis, Communio est danda tempore paschali et in morte; quia tunc urget præceptum, et ipsi sufficientem devotionem concipere possunt.

4. *Mutis ac surdis* simul a nativitate, urgenti præcepto, est pariter Eucharistia danda, si ex signis constet eos discretionem habere: imo nihil impedit quominus sæpius communicari possint².

5. *Cæcis* Communio dari potest per se toties quoties, cum eos nihil impediatur: est tamen deneganda *mutis, surdis ac simul cæcis a nativitate*, cum in illis nulla discretio inveniri possit.

6. *Epilepticis* negatur Communio in ipso paroxysmo; idem dicendum de *obsessis*, si non sint sui compotes, qui ceteroquin ex Angelico pluries in anno recte communicant; cum

¹ 3 p., q. 80, a. 9. « Mieux vaut risquer de donner le Sacrement à qui est incapable de le recevoir avec tout le fruit qu'il peut produire que d'en priver qui est capable d'en profiter. » *Instruct. sur le Rituel de Langres*. — Liguori, *Homo Apost.*, t. XII, n. 44.

² *Instr. cit.* habet : « Il ne faut pas accorder la sainte communion aux sourds-muets de naissance à moins qu'ils n'aient quelque connaissance des principales vérités de la religion. Si, après avoir été instruits par ceux dont ils comprennent les signes, ils assistent avec dévotion au saint sacrifice, s'ils ont une bonne conduite, s'ils témoignent de la douleur des fautes commises, si l'on voit qu'ils distinguent le pain eucharistique et divin du pain ordinaire, on peut leur donner la sainte communion. Il ne faut pas les priver de la sainte Eucharistie sous prétexte qu'ils ne paraissent avoir qu'une idée confuse du sacrement, puisque l'Église pendant longtemps l'a accordé aux enfants qui n'en avaient pas une plus grande connaissance. »

Communio sit speciale remedium ad dæmones arcendos¹. Hinc ait Cassianus : *Eis qui ab immundis vexantur spiritibus, Communionem a senioribus nunquam meminimus interdictam fuisse.*

7. *Capite damnatis* Communio danda est, etiam non jejunis; cum aliter fieri commode nequit. Neque enim in tanto discrimine constituti illo auxilio sunt privandi: et talis est consuetudo in tota præsertim Italia, quam ubique ab Episcopo invehendam esse monet Benedictus XIV². Imo contrarium usum improbat Pius V.

618. Q. 5. *Quænam sunt dispositiones ad suscipiendam Sanctissimam Eucharistiam?*

R. Duplicis sunt generis dispositiones: aliæ ex parte animæ, et aliæ ex parte corporis. Hisce autem versiculis includuntur:

*Quisque volens Christi condigne corpore vesci,
Sit bene devotus; sit corpore menteque lotus.*

Art. I. — Dispositiones in subjecto ex parte corporis.

Dispositiones ex parte corporis sunt mundities, jejunium et compositio.

619. Q. 1. *Quid de corporis munditie ad suscipiendam Eucharistiam?*

NOTA. Quæstio non instituitur de menstruis, lepra, alioque naturali morbo maxime perpetuo; morbi enim naturales cum non pertineant ad moralem bonitatem, per se devotionem non impediunt. Hic quæritur tantum de pollutione et actu conjugali. Quo posito:

R. 1: Ad *pollutionem* quod spectat, distinguendum est: vel pollutio paulo ante habita, fuit voluntaria; vel non. Si 1, communiter docent teneri qui se polluit saltem sub veniali abstinere se ea die a Communionem ob reverentiam, licet sit

¹ 5 p., q. 80, a. 9. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 503.

² *De Syn. Diœc.*, l. VII, c. xi. Neque refert, quod jejuni non sint; ad mortem damnati vix abstinere possunt ab aliquo cibo corroborante. Adde ex sensu medicorum eos in prolotione sententiæ febri interna corripui, vehementi animi et sanguinis commotione. Gousset, *Theol.*, etc., n. 250.

contritus ac confessus, nisi aliud justa causa exigat, ut Confessario videbitur. — Si 2, casu quo pollutio nullam relinqueret perturbationem, potest communicare; quia externa macula quæ præteriit, ad moralem honestatem non pertinet. Si vero reliquit perturbationem, dicunt communiter esse veniale communicare: nisi vel homo conetur eam quantum in se est repellere; vel aliqua aut necessitatis aut devotionis causa aliud postulet, qua nempe omnis irreverentia tollatur, uti docet Angelicus¹.

R. 2: Ad *actum conjugalem* quod spectat, dicimus: post Communionem sumptam certum est nullum adesse peccatum in reddendo eadem die; imo est actus virtutis, cum sit debiti solutio. Petere autem aliqui dicunt probabiliter esse veniale, si fiat sine causa: alii communius dicunt nullum esse peccatum; 2. ante Communionem actum conjugalem exercere ob solam voluptatem, et ea die communicare, erit veniale; cum videatur aliqua indecentia. Ita communiter Concina, Lugo, Salmanticenses, Sanchez cum D. Thoma ac D. Gregorio². Ab hac tamen levi culpa quævis levis causa excusat, ut recte dicunt Antoine et Sanchez cum aliis: puta indulgentia lucranda³.

Hic sapienter dicunt Layman, Sanchez, Suarez, quod Confessarius mulieri interroganti quid agere debeat, si in die Communionis vir debitum petat, respondeat ei, quæ frequenter communicat, ut reddat et communicet; ne exponatur periculo peccandi contra justitiam vel charitatem. Si vero pœnitens non tam frequenter accedit ad Eucharistiam, v. g., præcipuis tantum solemnitatibus, illi suadeat, ut precibus (non tamen nimis importunis) compartem roget, ut velit se abstinere in honorem SS. Communionis, cum agatur de casu raro; si nolit, poterit reddere et communicare, nisi ex

¹ In 4, d. 9, q. 1, a. 4. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 271.

² 3 p., q. 80, a. 7. — V. Decr., part. II^a, can. xxxiii, q. 4, c. vii.

³ Si copula fit ab-que culpa, ut ad procreandam sobolem, tunc quamvis sit congruum ad aliam diem communicare, nulla tamen obligatio est. Quia cum procreatio sobolis sit actus honestus, satis reparat indecentiam: commune est cum D. Thoma.

redditione patiatur insolitam distractionem, quam nequeat facile repellere.

620. Q. 2. *Quid de jejuniis in Eucharistiæ susceptione?*

R. Communicaturo sub gravi præceptum est jejunium naturale a medio noctis illius diei, quo communicat. Non tamen de jure divino, cum Christus Apostolis eam non jejunis distribuerit; sed jure apostolico, ut censet Augustinus¹; quod in pluribus Conciliis firmatum habemus. Hoc autem præceptum non admittit parvitatem neque *ex parte temporis*; unde cum primo ictu horologii media nox sit expleta, qui aliquid sumit post primum ictum (licet ante ultimum) non amplius potest communicare; nam verificatur illum non esse amplius jejunum. Neque *ex parte rei*: unde si quis vel minimum sumpserit, quamvis per modum medicinæ, sub gravi prohibetur communicare, ut ait Rubrica Missalis. Et congruenter ex Angelico factum est, ut nihil in nobis intret ante Christum, tum ob reverentiam, tum ad indicandum quod Christus primum debet locum habere in cordibus nostris² (DD).

621. Ceterum ad jejunium frangendum ex communi tria requiruntur:

1. Ut quod sumitur, *sumatur ab extrinseco*; quod enim sumitur intrinsecus, non reputatur trajici per modum cibi. Hinc deglutiens sanguinem e capite fluentem vel gingivis, non solvit jejunium. Secus si sanguinem sugeret ex digito: sicut frangeret qui noctu, immisso saccharo in ore, adhuc aliquid trajeceret post mediam noctem; esset enim continuata comestio. Item frangeret jejunium qui lavando os, vel degustando jusculum (aut vinum), puta ad dignoscendum, si acescat, aliquam guttulam cum saliva voluntarie trajiciat; non autem frangeret, ut dicunt omnes cum S. Thoma, si prædictæ guttæ casu trajiciantur, quæ tamen non sint in magna quantitate. Nam neque sumuntur per modum potus, et cum salivæ commixtæ sint, vitari communiter non possunt.

Quoad *reliquias cibi* in ore relictis, dubium est, an jejunium frangat qui eas voluntarie deglutit. Negant probabiliter Quarti, Suarez, Elbel, et illud videtur ipsis cohærere

¹ Epist. lrv ad Januar. — ² 3 p., q. 80, a. 8.